

KATALI- ZATORIUS

VISKAS PRASIDĖJO NUO RUBĖS SANDELS.

Toks jos vardas, prisiekiu. Rubė prakeiktoji Sandels*. Taip, žinau, sandalai ne kurpaitės – būtų dar blogiau – ir Sandels rašoma kiek kitaip, bet, mano nuomone, tai vis tiek reikėtų laikyti nederamu elgesiu su vaikais. Betrūktų tik surišti jos juodus plaukus į uodegą, nupirkti jai gauruotą terjerą, kuriį ji galėtų įsisodinti į pintą krepšį, ir išmokyti ją dainuoti apie vaivorykštes. Esu tikras, kad jos tėvams šis vardas pasirodė mielas, bet tokie pokštai traumuoja vaikus visam gyvenimui.

Laimei, taip nenutiko. Turiu omeny, ji neliko traumauta. Bet tik dėl to, kad Rubė toli gražu nebuvo pasimetusi mergaitė iš ūkio Kanzase. Tamsiai rudos odos ir visada dėvinti prigludusius džinsus Rubė nė kiek nepriminė Dorotės, be to, buvo tokia kietakaktė, kad žvilgsniu grėždavo kiekvieną, bent *pagalvojusį* ją paerzinti –

---

* 1939 m. filme *Ozo šalies burtininkas* pagrindinė veikėja Dorotė dovanų gauna rubinines kurpaites. (Čia ir toliau vertėjo pastabos.)

o tokių visada atsirasdavo. Juk mokėmės vidurinėje. Kas nors visada prie ko nors priekabaudavo. Nesvarbu, kiek pašaipų gaudavo, Rubė visada gražindavo bent dvigubai. Aš jaučiau jai pagarbą.

Nesuprask neteisingai. Mudu su Rube nebuvo draugai. Tai galiu pasakyti tvirtai. Tiesą sakant, nė vienas žmogus, apie kurį kalbėsiu, nėra mano draugas – nebent būtų pasakyta priešingai. Rubė tiesiog mergaitė, kuri sėdėdavo prieš mane per matematiką ir dažniausiai mane ignoruodavo. Jos kuprinė buvo aplipdyta netikrais safyrais. Nerekėjo juvelyro lupos, kad suprastum, jog tamsiai mėlyni brangakmeniai yra dirbtiniai. Mes gyvename Brantone, ne Beverli Hilse. Čia viskas, kas blizga, yra netikra.

Beje, kalbu apie Brantoną Mičigano valstijoje. Net nemėgink jo ieškoti žemėlapyje – tau prireiktų mikroskopo. Tai vienas iš keliolikos neįdomių miesteliūkščių į šiaurę nuo Lansingo, vienas iš kelių, kurių pavadinimai neskamba kaip sugalvoti prancūzų tyrinėtojo. Brantonas, Mičiganas – kur žmonių maža, o įdomių dar mažiau. Brantone yra prekybos centras, kuriame yra keletas tinklinių drabužių parduotuvių ir mišrios Azijos virtuvės restoranas – visi kartoja, kaip trokšta į jį nueiti, nors jis ten įsikūręs jau trejus metus. Daugelis restoranų čia sujungti su degalinėmis – tai tokios vietos, kuriose patiekiami guminiai violetiniai dešrainiai su gėrimu kibiro dydžio taroje. Miesto centre stovi Francio B. Stokbridžo skulptūra. Tai Mičigano valstijos senatorius iš priešistorinių laikų, turėjęs tokią barzdą, kad galėjo būti Auksaplaukės brolis dvynys. Savaiame suprantama, jis *negimė* Brantone, – čia nėra gimęs joks svarbus žmogus, – bet miestui reikėjo statulos priešais teismo rūmus, o užrašas *Stokbridžas* atrodė gražiai memorialinėje lentoje.

Aišku, visa tai tik dėl akių. Brantonas yra tokia vieta, kuri apsimeta geresnė, nei yra. Tai vieta, kur barų daugiau nei knygynų, o bažnyčių daugiau nei tųdviejų kartu sudėjus – nors tai nebūtinai blogai. Tai vieta, kur paaugliai kartais vis dar padaužo pašto dėžutes beisbolo lazdomis, o ne to prekių ženklų batai sulaukia mažiausiai smerkiamo žvilgsnio.

Brantone daug sninga. Kartais atrodo, kad iš dangaus pasipila sniego lavina. Sniego krūvos virsta kalvomis, kalvos – kalnais, o tarp jų kelių skinantys sniego valytuvai sukuria Alpių grandines, kurios, dievaži, tiktų slidinėti. Būna tokių aukštų sniego kalnų, kad viduje galėtum išsiskobti namą – su koridoriais ir spinta drabužiams. *Tualetas koridoriaus gale, į dešinę. Tiesiog ieškokit garuojančios geltonos skylės sniege.* Tačiau nieko nėra geriau už pirmąjį sniegą Brantone. Jis būna minkštas kaip katės kailis ir baltas lyg išbalintas balikliu – ir toks šviesus, kad beveik matai savo atspindį. O tada į gatves išvažiuoja valytuvai ir sumala sniegą su žemėmis. Purvas, nešvarumai nuo batų ir mašinų išmetamos dalelės – viskas susimaišo ir pažliunga į pelenų spalvos, kone juodą masę, į kurią pažiūrėjus supykina. Aišku, taip būna visur, ne tik Brantone, bet čia tai garantuotai.

Bet aš juk ruošiausi pasakoti, nuo ko viskas prasidėjo: draudimą, lapelius ir paskui vykusį karą. Ruošiausi pasakoti apie Rubę Sandels ir jos privirtą košę, kurią turėjome srėbti visi.

Jei ką, šis pasakojimas ne apie Rubę. Rubė yra, kaip pavadintų mano chemijos mokytojas, katalizatorius – medžiaga, kuri pagreitina cheminę reakciją. Taip jau yra, kad Rubė, kaip ir beveik visi kiti Brantono vidurinės vaikai (išskyrus mane), negali gyventi be

mobiliojo telefono – nors per pamokas juos išsitraukti buvo draudžiama. Tos taisyklės nepaisė niekas. Kai tik mokytoja atsukdavo nugarą, pasipildavo žinutės, tviterio pranešimai, įžeidimai, buvo siunčiami vaizdo įrašai, siaubiami virtualūs kaimai ir pildomos feisbuko sienos. Taip darė visi. Ir jei man būtų tekusi laimė turėti išmanųjį telefoną (bet šis niekada netilpdavo į šeimos biudžetą), aš irgi būčiau taip daręs.

Todėl nebuvo keista matyti Rubę per pamoką slapta žvilgčiojant po suolu. Bėda buvo ta, kad tądien ji nusprendė tai daryti per matematiką, pas mokytoją Šiers.

Priešingai nei Rubė Sandels („*niekada* nevadinkite manęs Dorote“), ponias Šiers* visiškai atitiko savo pavardę. Ji buvo skvarbi kaip skalpelis, plonomis lūpomis ir aštriu lyg durklas žvilgsniu. Pro ponios Šiers akis neprasprūsdavo niekas. Ji buvo visai nepanaši į poną Hostlerį, trumparegį mokytoją treji metai iki pensijos, kurio vienintelis rūpestis buvo grįžti namo ir sužinoti, kas nugalėjo „Šok su žvaigžde“. Galėjai įeiti į klasę nuogas kaip ką tik gimęs, ir ponas Hostleris turbūt būtų tik atsidusęs ir pasižymėjęs tavo lankomumo žurnale. Palyginti su juo, ponias Šiers buvo lyg medžioklinis šuo. Žinoma, tokie mokytojai nebūtinai yra blogi, bet ji tikrai nebuvo toks žmogus, kuris nekreiptų dėmesio pastebėjęs blausų Rubės telefono švytėjimą ar išgirdęs tylutėlį Rubės lakuotų nagų kaukšėjimą į išmaniojo ekraną. Mokytoja nusitaikė į Rubės suolą kaip snaiperis, o tada spragtelėjo pirštais ir ištiesė delną.

– Nagi, duokš.

---

* *Shears* (angl.) – didelės žirklys, pavyzdžiui, gyvatvorėms karpyti.

– Ką duot?

– Telefoną, Rube.

– Aš neturiu telefono, – atsakė Rubė nekaltu balseliu visai kaip Dorotė. Tuo pačiu metu ji bandė įstumti telefoną, kurio neturėjo, į savo blizgų krepšį, bet išmanusis užkliuvo už kišenės krašto ir garsiai – labai garsiai – tarkštelėjo žemėn.

Aišku, visa tai mums pasirodė labai juokinga. Visiems, išskyrus ponią Šiers, kuri puolė tarp suolų ir lyg vanagas čiupo telefoną tiesiai Rubei iš po pirštų.

– Atiduokit mano telefoną, – tarė Rubė, staiga išraudusi ir stodamasi atsiimti telefono, kurį ponia Šiers kilstelėjo aukšty.

– Tu neturi telefono, – priminė jai ponia Šiers.

Ji pažvelgė į ekraną ir jos veidas persimainė – iš daktaro Džekilo į poną Haidą. Ponia Šiers turėjo *teorinę* galimybę būti graži (jei mokytojams apskritai įmanoma tokiems būti), bet pamačius telefono ekraną jos veidas susiraukė ir persikreipė taip, lyg ji būtų išgėrusi gurkšni sugižusio pieno. Rubė nudelbė akis į suolą, galvą panarindama taip staiga, tarsi jai po smakru būtų pakibęs inkaras.

– Ar tai?.. – sumikčiojo ponia Šiers. – Ar tu?..

Spręsdami iš tylos, kiti klasės vaikai galėjo tik spėti, kad atsakymas į abu klausimus yra teigiamas. Apie pustuzinis mokinių, įskaitant ir mane, ištempė kaklus norėdami pamatyti ekraną, bet ponia Šiers prispaudė telefoną prie krūtinės.

Mes visi viltینگai pasisukome į Rubę, tikėdamiesi jos atsako – tai galėjo būti ir sarkazmas, ir atsiprašymas. Žinau, kad vaikai gali labai staigiai atsiprašyti, jeigu mano, kad taip išvengs nemalonumų. Na, bent jau aš taip darau. Bet kartais būna taip, kad žinai,

jog atsiprašymo, tegu ir nuoširdaus, tiesiog nepakaks. Tada belieka užsičiaupti.

Spėju, tą patį galvojo ir Rubė Sandels, nes iš pradžių netarė nė žodžio. Ji tik nuraudo ir nenorėjo pakelti akių.

Ponia Šiers giliai įkvėpė.

– Tu supranti, kad mums reiks nueiti pas poną Vitingamą.

Klasėje pasigirdo murmesys. Direktorius Vitingamas buvo dar piktesnis už ponią Šiers. Kartais savo kabinete jis taip garsiai rėkdavo ant vaikų, kad kitame mokyklos gale būdavo juntama. Rubės galva staiga pakilo.

– Bet, ponია Šiers, tai juk nieko nereiškia. Čia tik žodžiai.

Rubė žinojo, kad gerai prisidirbo. Staiga man jos pagailo. Ponia Šiers varstė ją akimis lyg gorgonė, – dar kiek, ir pavirsi akmeniu, – o telefoną tvirtai tebespaudė prie krūtinės.

– Tai ne žaidimas, Rube. Viena yra pažeisti mokyklos taisykles ir naudotis telefonu klasėje, bet tai... – Ponia Šiers vėl pažvelgė į telefoną, tarsi tikrindama, ar tai, ką pamatė pirmą kartą, nebuvo miržas. Ji dar labiau suraukė veidą ir papurtė galvą. – Tai *neatleistina*.

Vadinasi, tai, kas yra Rubės telefone, rimta.

Rubė Sandels sudejavo ir piktai sugrūdo sąsiuvinį į kuprinę. Tada visi pažiūrėjome, kaip mokytoja palydi ją prie klasės durų.

– Grįšiu už poros minučių, – perspėjo ponია Šiers. – Pasinaudokite šia proga ir pabaikite uždavinius. Tyloje.

Visi nuolankiai linktelėjome. Ponia Šiers uždarė duris, ir tą pačią akimirką iš vaikų kišenių ir kuprinių išniro bent dvidešimt telefonų – visi norėjo išsiaiškinti, ką Rubė padarė, ką tokio nuostabiai siaubingo parašė.

Už manęs sėdinti Džasmina Džouns cyptelėjo ir susiėmė už burnos. Ji parodė telefoną Samantai Bouls. (Ne „Bulls“. Aš kartą padariau tokią klaidą. Daugiau jos nekartosiu.)

– Negali būti, – išpūtė akis Samanta.

Bet, atrodo, gali.

Ir už tai bausmė grėšė visiems.

Sakiau, kad Rubė nėra mano draugė, ir nemelavau. Bet tai nereiškia, kad visai neturiu draugų.

Tiesą sakant, kurį laiką maniau, kad draugų man pakanka.

Niekas nėra vienas. Aš nuoširdžiai tuo tikiu. Visi *ka nors* turime. Net beprotė, gyvenanti mūsų gatvės gale, turi savo šnaucerį, kuris, beje, dar baisėnis už ją – viena koja šlubas, kreivais, iš burnos kyšančiais dantimis. Net mano tėvas, dirbantis internetinio žurnalo redaktoriumi vienišame vieno miegamojo bute šalia paplūdimio ir paprastai nemėgstantis žmonių, su kai kuo kalbasi. Tiesiog ne su mano mama.

Esmė ta, kad niekas iš mūsų nėra iš tikrųjų vienas. Mes kartais galime *jaustis* vieni, bet dažniausiai esame tiesiog vieniši. Yra skirtumas. Mes nesame vieni, nes būriuotis yra pagrindinis žmonių instinktas. Tai bandos mentalitetas. Mes užprogramuoti rasti savų.

Bent jau taip sakė mano mama prieš pat mano pirmąją dieną Brantono vidurinėje, kiek daugiau nei prieš dvejus metus.

Mes pirkome reikmenis mokyklai, tai yra rinkome kankinimo įrankius, kuriais mokytojai per ateinančius devynis mėnesius ruošėsi mane negyvai užknisti. Buvau nervingas ir irzlus; geriausia turbūt būtų sakyti „dirglus“ (man visada patiko įdomesni žodžiai).

Aš ruošiausi pradėti mokslus naujoje mokykloje – *vidurinėje* mokykloje. Bet labiausiai bijojau ne kad pasunkės pamokos, kad pasimesiu koridorių labirintuose ar kad pamiršiu savo spintelės kodą ir tiesiog stovėsiu koridoriuje kaip mėmė, beprasmiškai sukiodamas spynelę, – nors pripažįstu, kad ir tokių minčių kildavo.

Vis dėlto labiausiai mane gąsdino pietūs.

Pasakodami apie sapnuotus košmarus žmonės prisimena, kad krito, buvo įkalinti degančiame pastate ar palaidoti gyvi. Bet paklausk bet kurio būsimo šeštoko su bent dviem spuogais ant kaktos ir apkirpto pigioje kirpykloje, ką sapnuoja, ir jis paminės vieną nuolatos atsikartojantį vaizdinį iš savo košmarų – kaip stovi vidury užiančios valgyklos su padėklų rankose ir paniškai ieško, kur atsistėti. Nuo šio vaizdinio aš prabusdavau prakaito klane.

Pamiršk baubą – sapnuose *mane* persekiojo valgyklos vedėja.

Kol stovėjome mokyklos reikmenų skyriuje su pustuziniu kitų vaikų su tėvais ir rinkomės iš sąsiuvininių linijomis ir langeliais, mama suprato, kad man kažkas negerai. Pavadininkime tai motiniška nuojauta. Kai kas mano, kad tai geras dalykas, bet aš ne. Mane nuoširdžiai gąsdino jos gebėjimas skaityti mintis.

– Nesijaudink, – tarė ji ir suspaudė lūpas taip, kad atrodė dar irzlesnė už mane.

– Lengva tau sakyti, – sumurmėjau. – Ne tu keliausi į naują mokyklą, kur beveik nieko nepažįsti.

Neperdedu. Iš tiesų pažinojau vos keturis žmones iš Brantono vidurinės mokyklos, ir nė vienas nebuvo mano draugas. Mudu su mama buvome neseniai persikraustę į kitą namą – mažesnę ir už keliasdešimt kilometrų nuo ankstesnio, didesnio ir patogesnio,

kur užaugau. Tai buvo išsiskyrimo dalis ir vienas iš tūkstančio virpesių, kurie nuvilnijo per mano gyvenimą po tėvų skyrybų. Mūsų senasis mėlynas namas su baltomis langinėmis ir tėčiui, ir mamai pasirodė per brangus išlaikyti, todėl ji susirado trijų miegamųjų namą Brantone, o jis – tą butuką Sarasotoje.

Sarasotoje, *Floridos valstijoje*. Ją nesunku rasti žemėlapyje – Florida panaši į mėšlo gabaliuką, krentantį į vandenyną.

– Aš viską suprantu, – tarė mama mesdama mokyklinius reikmenis į mūsų vežimėlį, kol aš žymėjau varnelės sąrašė. Viskas – pieštukai, rašikliai, žymikliai – buvo iš parduotuvei priklausančio prekių ženkle. Net mano kuprinė buvo pigiausias įmanomas variantas – paprasta, juoda, su maža kišenėle telefonui, kurio neturėjau. Iš pagalbinės administratorės odontologijos kabinete atlyginimo mama negalėjo įpirkti garsių prekių ženklų. Kita vertus, man ir nereikėjo prabangių kreidelių. Man reikėjo žmogaus, su kuriuo galėčiau mainytis sumuštiniais.

Mama uždėjo ranką man ant peties ir palinko artyn, kad netoliese stovintys žmonės nenugirstų.

– Pradėti iš naujo sunku. Patikėk manim, aš žinau. Bet viskas bus gerai. Tu atrasi saviškius.

Ji taip ir pasakė – *saviškius*. Lyg būčiau pranašas, bandantis surinkti savo aveles. Ačiū Dievui, ji nepasakė „savo chebrą“. Mano mama niekada nesistengė būti kieta. Dėl to ji kartais atrodydavo visai kieta.

Vis vien piktai suniurnėjau.

– Vartyk akis, kiek nori, Erikai, bet taip tikrai nutiks. Tai instinktas, kurį paveldėjome iš priešistorinių laikų. Mes užprogra-

muoti burtis į grupes. Antraip būtume išnykę prieš milijonus metų. Tau bus sunku, bet viskas bus gerai.

Tai dar vienas mano mamos bruožas – ji nieko nevynioja į vatą. Viską sako atvirai. Jos apkabinimai stiprūs ir greiti – toks buvo ir tąkart parduotuvėje.

– Iš pradžių bus nejauku, bet ilgainiui palengvės. Tu rasi savo žmonių, subursi savo gentį ir jūs ginsite vieni kitus. Nuo vilkų.

– Vidurinėje? – nesupratau.

Mama liūdnei šyptelėjo.

– Gyvenime, – tarė ji. Tada įmetė tris nežinomo gamintojo lipniųjų lapelių pakuotes į vežimėlį ir nusistūmė jį tolyn.

Aš stovėjau prie lipalo lentynos ir įsivaizdavau, kaip mano kūną drasko plėšrūs žvėrys. Tai, aišku, vyko mokyklos valgykloje, o visi aplink badė pirštais ir juokėsi. Mano mama protinga ir aš ją myliu. Bet ji ne visada žinodavo, ką pasakyti berniukui.

Rasi saviškius. Tas aišku. Bet aš bijojau vilkų.

Rubė Sandels nebuvo viena iš saviškių, kuriuos galiausiai radau, bet man vis tiek buvo gaila, kai ponia Šiers išsivedė ją iš klasės. Mokyklos galva ją suvalgys gyvą.

Aš žinojau, ką ji parašė. Baigiantis pertraukai po ketvirtos pamokos žinojome visi. Išsiaiškinti nebuvo sunku. Esu tikras, kad internetas buvo išrastas būtent šiuo tikslu – paskaloms skleisti. Aš žinojau, ką Stivenas Karis valgo pusryčiams. Žinojau, ką prezidentas mano apie naujausią „Marvel“ filmą. Žinojau, kiek stalo teniso kamuoliukų telpa į žmogaus burną. Tokių dalykų net nereikia ieškoti, pakanka apsišarvuoti kantrybe, ir galų gale kas nors tau praneš, nesvarbu, ar tu to nori.

Rubės žinutė keliavo iš lūpų į lūpas, šokinėjo iš telefono į telefoną kaip akmenėlis vandens paviršiumi, o mes visi paeiliui žioptojome.

Vaikai sužinojo anksčiau nei tėvai. Mes turbūt sužinojome anksčiau už Rubės mamą. Kelio atgal nebuvo. Negali ištrinti to, ką visi matė, ir kai gaudų traukinys įsibėgėjęs pasileido iš Brantono vidurinės mokyklos stoties, jo sustabdyti niekas negalėjo. Nuolatiniis mokinių šnabždesys zvimbė lyg elektros laidai.

– Ji iš tiesų taip *pasakė*? – iš nuostabos švilptelėjo Benčas.

Tą dieną, kai mokytoja atėmė Rubės telefoną, visi keturi ėjome pietauti: Didi su savo „Žiedų valdovo“ pietų dėžute, kuri neatrodė tokia senovinė, kad ją būtų galima laikyti madinga, ir Volfas su rudu popieriniu maišeliu – mokyklos pietų klasika. Aš avėjau paskutinius Benčo „Nike“ sportbačius ir vilkėjau marškinėlius, ant kurių buvo užrašyta IŠSAUGOKIME BANGINIUS – JIE LABAI SKANŪS. Marškinėlius man atsiuntė dėdė. Jis šiek tiek paplaukęs, bet visada prisimena mano gimtadienį, todėl man patinka.

Benčas ėjo priekyje. Mes visada leisdavome jam būti priešakyje.

– Na, jeigu tiksliau, ji taip parašė, – paaiškinau. – Kažin ar išgirstum ją *variant* tokius žodžius.

Bandžiau įsivaizduoti Dorotę iš „Ozo šalies burtininko“ mėtant tokias bombas, kokias Rubė numetė žinutėje. Perskaičiusi tai, ką ji parašė, Piktoji Ragana Žiežmara būtų nubalusi kaip popierius.

– Ją nušalins nuo pamokų, – pareiškė Volfas.

– O gal ir dar blogiau, – pridūrė Didi.

– Aš vis dar negaliu patikėti, kad ji taip parašė. Apie *ji*.